

RAZGOVOR: Rasim Ljajić, ministar rada i socijalne politike i predsednik SDPS

PRIORITETI OČUVANJE RADNIH MESTA I SOCIJALNE SIGURNOSTI

Najveći problem u Srbiji, kada je reč o pravima radnika, jeste ostvarivanje prava na rad. U ovakvim, kriznim, vremenima to pravo je ugroženo, jer je veliki broj radnika ostao bez posla. Isto tako, ugroženo je i pravo na zaradu, jer većina zaposlenih ima plate od kojih ne može pristojno da živi. Nastojali smo da u takvim okolnostima ne samo održimo i očuvamo socijalni mir, već i da zaključimo brojne granske kolektivne ugovore sa dodatnim mehanizmima zaštite radničkih i sindikalnih prava, ističe Rasim Ljajić, ministar rada i socijalne politike i predsednik Socijaldemokratske partije Srbije, koja je na listi „Izbor za bolji život - Boris Tadić“.

- Poseban problem je i činjenica da imamo diskrepancu između zakonskih rešenja, koja na zadovoljavajući način predviđaju zaštitu prava radnika, i svakodnevne prakse da se ta prava često krše, napominje Ljajić.

● **U prethodnoj kampanji najavljivana su nova radna mesta u Srbiji. Koliko je tokom mandata ove vlade otvoreno radnih mesta, a koliko je ljudi ostalo bez posla?**

- Sigurno je da je kriza imala drastične posledice na stanje na tržištu rada i da je u formalnom sektoru oko 260.000 radnika ostalo bez posla. Takođe, bez posla je ostao i značajan broj ljudi u neformalnom sektoru, pa možemo reći da danas skoro četvrtina radno sposobnog stanovništva ne radi. To nije samo posledica krize, već i loših privatizacija u prošlosti, kao i nedovršenog procesa tranzicije. S druge strane, Srbija je u prošlog godini imala veći obim stranih investicija od Slovenije, Hrvatske i Mađarske zajedno i ukoliko i u narednom periodu učinimo Srbiju povoljnim i poželjnim mestom za ulaganje, stvorice se prostor za otvaranje novih radnih mesta. Ipak, prioritet treba da bude i očuvanje postojećih radnih mesta, kako ne bismo ušli u zamku da u uslovima velike ekonomske krize obećavamo otvaranje desetina hiljada radnih mesta. To bi bilo neodgovorno.

● **Imate li plan za rešenje problema nezaposlenosti?**

- Moramo da smanjimo javnu potrošnju i promenimo model ekonomskog rasta i razvoja, koji je dosad bio baziran na uslugama, finansijskom sektoru i potrošnji. Nama treba model razvoja, zasnovan na proizvodnji, izvozu, zapošljavanju i štednji. Uloga države jeste da kreira privredni ambijent, garantuje pravnu sigurnost i obezbedi političku stabilnost. To će onda otvoriti prostor za investicije i nova zapošljavanja.

● **Mnoge partije se u kampanji zalažu za depar-tizaciju prilikom zapošljavanja. Koliko je to zastupljeno u Srbiji i kako rešiti taj problem?**

- Mi smo društvo krajnosti. Od jednog procesa partizacije koji je počeo devedesetih godina, sad dolazimo u situaciju u kojoj kao da hoćemo da izopštimo stranke iz društvenog života i proskribujemo ljude u tim strankama. Jedini kriterijumi prilikom zapošljavanja moraju biti stručnost, sposobnost i produktivnost onih koji konkurišu za radna mesta, bez obzira na to da li su članovi političkih stranaka ili nisu.

● **Minimalna cena rada podignuta je na 115 dinara po satu, ovog puta, čini se, bez mnogo natezanja. Moglo bi se shvatiti da je to urađeno zbog kampanje?**

- Prvo, daleko od toga da nije bilo natezanja. Bili smo u obavezi da još u januaru donesemo tu odluku, koja je zakonom definisana, ali tada nismo imali saglasnost socijalnih partnera, a i budžetske računice nisu omogućavale podizanje minimalne cene rada. I po-

red njenog povećanja na 115 dinara po satu, i dalje, posle Bosne i Hercegovine, imamo najnižu minimalnu zaradu u regionu. Ovo je odluka koja je socijalno pravedna i u sadašnjim uslovima ekonomski održiva. Onima koji primaju minimalnu zaradu to sigurno nije dovoljno za obezbeđenje osnovnih sredstava za život, pa je iluzorno očekivati da će njeno povećanje uticati na bilo čiji rejting.

● **Koliko ste zadovoljni radom Socijalno-ekonomskog saveta? Šta je trebalo da bude urađeno, a nije, prema Vašem mišljenju?**

- Najznačajnija zamerka je što nismo uspeli da SES u javnosti nametnemo kao najznačajniju instituciju socijalnog dijaloga u Srbiji, a o tome svedoči i činjenica da postoje ministri koji nijednom nisu došli na sednice ovog organa. S druge strane, socijalni partneri su tokom celog mandata osporavali jedni drugima legitimitet, što je uticalo na kredibilitet SES-a. Ipak, zahvaljujući dogovoru u okviru SES-a, uspeli smo da očuvamo socijalnu i društvenu stabilnost u zemlji u uslovima najveće ekonomske krize, potpisavši sporazum o obavezama svih socijalnih partnera u 2011, koji je prvi sporazum tog tipa u Srbiji i koji je najvećim delom i realizovan.

● **Šta se desilo sa izmenama Zakona o radu i novim Zakonom o štrajku?**

- Ministarstvo rada i socijalne politike imalo je spremne predloge za izmene Zakona o radu, a MMF i Savet stranih investitora su, takođe, tražili promenu pojedinih odredbi tog zakona. Međutim, za te izmene nismo imali saglasnost socijalnih partnera i ocenili

- Potreban novi model razvoja, zasnovan na proizvodnji u realnom sektoru, izvozu, zapošljavanju i štednji
- Novu vladu očekuju izmene Zakona o radu, ali i donošenje Zakona o štrajku
- Naši glavni konkurenti nemaju partnere za parlamentarnu većinu

smo da bi bilo krajnje neelishodno da najvažniji zakon koji se tiče položaja radnika donosimo bez konsenzusa u SES-u. Isto je i sa Zakonom o štrajku. Međutim, sigurno je da novu vladu očekuju i izmene Zakona o radu, ali i donošenje Zakona o štrajku.

● **Očekujete li da lista „Izbor za bolji život“ sigurno formira vladu posle izbora?**

- Postoje dve mogućnosti posle izbora. Jedna je da parlamentarnu većinu formira lista „Izbor za bolji život - Boris Tadić“ sa srodnim partijama, a druga mogućnost je da dođemo u pat poziciju i da matematički niko ne može da formira vladu, što bi bilo loše. Naša prednost je i u značajno većem koalicionom potencijalu nego

Prioriteti nove vlade

● **Šta bi prvo nova vlada trebalo da uradi posle izbora, na šta da se fokusira?**

- Nova vlada mora odmah da definiše prioritete, kako ne bi lutala od jednog do drugog cilja i mora odmah da počne sa reformama u nekoliko oblasti. Nas očekuje reforma penzionog, zdravstvenog i obrazovnog sistema, reforma tržišta rada, poreske politike i javne uprave. Što se pre krene sa reformama, to će se otvoriti veći manevarski prostor za funkcionisanje te vlade.

što ga imaju naši glavni konkurenti, koji nemaju partnere s kojim mogu da prave parlamentarnu većinu.

● **Mislite li da će u drugi krug predsedničkih izbora sigurno učiti Boris Tadić i Tomislav Nikolić, kao što se prognozira?**

- Na ovim predsedničkim izborima imamo niz živopisnih likova koji u priličnoj meri devalviraju izborni ciklus za prvog čoveka države. Za mnoge od njih pokoji Šećeroski deluje kao ozbiljan čovek i vrhunski intelektualac. Neki su se kandidovali da bi tako podigli rejtinge svojih stranaka na parlamentarnim izborima i to je legitimno. Sasvim je izvesno da će Tadić i Nikolić biti u drugom krugu.

● **Da li očekujete pobedu Tadića?**

- Biće neizvesna trka, ali sam siguran da će Tadić prvi preseći pobjedničku vrpcu.

Bojan Cvejić

Dugoročno partnerstvo sa sindikatima

● **Planirate li i posle izbora, ukoliko budete u vlasti, saradnju sa sindikatima i na koji način?**

- Više puta sam govorio da su sindikati naš prirodni politički partner, a na listi kandidata za narodne poslanike „Izbor za bolji život - Boris Tadić“, SDPS je predložila dva autentična predstavnika sindikata. To su Milorad Mijatović, predsednik Saveza samostalnih sindikata Vojvodine i Slavica Savić, sekretar Saveza samostalnih sindikata Vojvodine. Tako su stvoreni preduslovi za dugoročno partnerstvo sa sindikatima, a borba za prava radnika biće u fokusu našeg političkog delovanja u narednom periodu.

Jablan Obradović, direktor Fonda solidarnosti, o očuvanju i proširenju delatnosti Fonda

BUDŽET TESAN ZA „STEČAJCE“

Isplaćeno više od 3.000 radnika čime su utrošena sva sredstva - 486 miliona dinara

Fond solidarnosti Republike Srbije lane je isplatio više od 3.000 radnika čime su utrošena sva sredstva od 486 miliona dinara dobijena iz budžeta. Ipak, na njihovu adresu pristiglo je još 10.500 zahteva radnika. Direktor Fonda Jablan Obradović tim povodom govori o radu Fonda, kao i o mogućim rešenjima koja bi poboljšala rad ove ustanove.

- Sa stanovišta poslovne politike, Fond je uspešno završio prošlu godinu, dok je, gledajući koliko je zahteva pristiglo a koliko je isplaćeno, ovo bio najteži period od nastanka naše institucije. Iz budžeta za 2011. godinu realizovali smo sva sredstva i isplaćeno je više od 3.000 radnika. Osim toga, morali smo iz 2010. godine da prenesemo 1.680 rešenja, s obzirom na to da ni tada nismo imali dovoljno novca. Po Zakonu o stečaju koji je 2010. stupio na snagu, proces odlaska u stečaj je ubrzan. Otuda je i znatno više firmi koje su u tom statusu i time su njihovi bivši radnici upućeni na Fond, navodi Obradović i naglašava da ni dinamika isplate nije poput ranijih godina.

Bilo je krize transfera iz budžeta, jer je prosečna mesečna rata bila oko 40 miliona dinara, što je često nedovoljno za isplatu radnika jedne firme. Primera radi, da bi Fond isplatio odjednom firmu sa 3.200 zaposle-

Neophodna trajna i održiva rešenja: Jablan Obradović

šćeni godišnji odmor, naknada za bolovanje i presuda nadležnog suda za odštetu zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja - nije ni bilo.

- Ako se ovom dinamikom budu otva-

Dejan Kostić, direktor Republičke agencije za mirno rešavanje radnih sporova

SVE VIŠE SLUČAJEVA ZLOSTAVLJANJA NA RADU

Za sedam godina rada Republičke agencije za mirno rešavanje radnih sporova, u Srbiji su pravosnažno rešena 3.847 individualna i 63 kolektivna radna spora, od čega 55 u preduzećima čija je delatnost od opšteg interesa, kaže direktor Agencije Dejan Kostić. Međutim, kako dodaje, broj podnetih predloga koji nisu rešeni pravosnažno već u upravnom postupku Zaključkom o obustavljanju ili odbijanju predloga prelazi 9.500. Imajući u vidu da jedan dan štrajka košta od 50.000 do 500.000 evra, rad ove agencije doneo je državi uštedu od više miliona evra.

U periodu od 1. marta 2011. do 1. marta ove godine, prema rečima Kostića, Agenciji je podneto ukupno 273 predloga za mirno rešavanje radnog spora, dnevno se pravnoj službi telefonom obrati deset do 15 osoba, a primi se u proseku od tri do pet stranaka.

Naš sagovornik ističe da je osnovni zadatak Agencije da se što više individualnih i kolektivnih radnih sporova reši posredstvom ove agencije vansudskim putem, odnosno posredstvom „metoda koji ima dugu istoriju u svetu“. Što se tiče individualnih radnih sporova, Kostić navodi da se pojedinci obraćaju Agen-

ciji povodom povreda radnog prava, otkaza, poštovanja ugovora o radu, mobinga, kao i zbog neisplaćivanja minimalnih zarada, toplog obroka i naknade za prevoz. U kolektivnim sporovima, s druge strane, Agencija učestvuje povodom zaključivanja kolektivnih ugovora, odnosno tumačenja prava na štrajk i prava na sindikalno organizovanje.

- Za prethodnih godinu dana podneto je ukupno 98 predloga za mirno rešavanje radnog spora iz oblasti zlostavljanja i diskriminacije na radu, sa tendencijom porasta u odnosu na prethodni period, ali je najveći broj predmeta rešen Zaključkom o obustavi zbog odbijanja saglasnosti druge strane. Inače, od 1. septembra 2010. do sada podneto je 155 predloga iz ove oblasti, objašnjava Kostić.

On dodaje, da se od proširenja njihove nadležnosti na sporove povodom diskriminacije i mobinga, Agencija „suočava sa potrebom kompleksnijeg rada sa strankama koji pored stručnosti iziskuje i materijalno-tehničku logistiku kako kroz broj zaposlenih, tako kroz prostor i opremu“. Kako kaže, treba imati u vidu i veliki broj stranaka koji se lično

obraća zbog mobinga i diskriminacije što podrazumeva obavezu zaštite privatnosti i poverljivosti.

Prema rečima Dejana Kostića, Agencija radi na načelu dobrovoljnosti, što znači da je potrebna saglasnost i zaposlenog i poslodavca da bi se radni spor izmestio iz sudske u njihovu nadležnost.

On, međutim, dodaje da je primećan trend upornog podnošenja predloga koji izlaze iz njihove nadležnosti, koji se ponavljaju i po 20 puta. Time se, navodi Kostić, „troše resursi Agencije, a sve zato što se na svaki dopis odgovori, vodeći računa o nadležnostima

Agencije i pravima podnosioca“.

Bojan Cvejić

Za angažovanje Agencije neophodna saglasnost zaposlenog i poslodavca: Dejan Kostić

GUBITAK SMISLA DELOVANJA

- Potrebno je proširiti delatnosti Fonda i na druge obaveze. Naime, neko mora da vodi računa oko novog zapošljavanja tih radnika, oko pronalaženja novih poslodavaca, prekvalifikacije i dokvalifikacije. Moraju se naći i drugi izvori finansiranja Fonda. O tome nadležni moraju ozbiljno da razmisle, inače će ubrzo doći trenutak kada će postojanje Fonda biti besmisleno, navodi Obradović

nih, trebalo bi oko 400 miliona dinara, što je nemoguće dobiti u mesečnoj tranši.

- Još na početku 2011. znali smo da nećemo imati dovoljno novca, pa smo uz predlog finansijskog plana Vladi uputili zahtev za obezbeđivanje dodatnih sredstava od 500 miliona dinara. Nažalost, to nije odobreno. Drugi pokušaj bio je putem rebalansa budžeta u oktobru. Ni tada nam nije uspelo da obezbedimo dodatna sredstva. Fond se isključivo finansira iz budžeta i nemamo mogućnosti drugačijeg finansiranja, tako da smo prinuđeni da „živimo život sa budžetom“, navodi probleme sa finansiranjem Fonda njegov direktor.

Kada je reč o vrsti, odnosno o najčešćem potraživanju radnika, to je, navodi Obradović, i dalje naknada zarada za poslednjih devet meseci pre otvaranja stečaja. To je čak 95 odsto u odnosu na ostala potraživanja koja se mogu ostvariti kod Fonda. Preostala tri - naknada štete za neiskori-

rali stečajevi, očekujemo da u ovoj godini imamo i više od 20.000 zahteva radnika. Stoga smo uputili zahtev za obezbeđivanje dodatnih sredstava Ministarstvu finansija i argumentovano im predložili da poštovanje i sprovođenje zakona upućuje da se Fondu mora obezbediti još 1,6 milijardi dinara. Tek sa tim novcem je moguće rešiti postojeće zahteve, ističe Jablan Obradović i dodaje da je neophodno trajnije rešenje.

- Insistiramo i dalje na promeni u Zakonu u radu u delu koji reguliše prava radnika i delatnost Fonda, kako bi se obaveze kod podnošenje zahteva pojednostavile. Trebalo bi povećati i obaveze stečajnog upravnika, sudije i samog Fonda, kako bi radnik svoje pravo mogao lakše ostvariti. Potrebno je smanjiti broj akata koji se podnose Fondu i koje Fond mora da pribavi, ali i pomeriti rok za podnošenje zahteva koji traje svega 15 dana.

Marija Krtnić

RADNICI MORAJU IMATI PREDNOST

- Radnici su najugroženija populacija u Srbiji, njima je najteže jer su im dati otkazi. Obično do penzije imaju dosta, ili ne mogu u penziju, iako su odradili svoj radni staž. Prisiljeni su da traže svoja prava i obraćaju se međunarodnim sudskim instancama, koje donose presude koje se imenuju na budžet. Da li bi neke ustanove koje su osnovane nakon Fonda i koje su isto na budžetu, trebalo da budu prioritet, budući da one ozbiljno dovode u pitanje postojanje Fonda solidarnosti? Smatram da bi neko ko je svojim radom stekao pravo na zaradu, trebalo da ima prednost. Država treba da bude garant svakome ko radi da će svoju zaradu i dobiti, objašnjava Obradović.

PREDLOZI ZA MIRNO REŠAVANJE SPOROVA (1. MART 2011 - 1. MART 2012.)

* Zlostavljanje i diskriminacija na radu	98
* Otkaz ugovora o radu	14
* Minimalne zarade	104
* Naknada za prevoz za dolazak i odlazak sa posla	13
* Jubilarna nagrada	8
* Kolektivni sporovi	18
* Ostalo	18

Žene su žrtve u 55 odsto slučajeva

U proteklih nešto više od godinu i po dana otkako se primenjuje Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu, na mobing se žalilo 179 zaposlenih u Srbiji, a 55 odsto od tog broja su žene, podaci su sektora za rad Ministarstva rada i socijalne politike. Tačno četvrtina zlostavljanja na radu dogodila se u zdravstvenoj delatnosti, a pri vrhu lestvice mobinga su i poslodavci u saobraćaju, finansijama i tehničkim i poslovnim uslugama. Do današnjeg dana, podneto je ukupno 24 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka protiv mobera.

- Zaštita najpre može da se ostvari u postupku medijacije, preko posrednika koji može biti određen iz preduzeća, ili ga mogu imenovati Socijalno-ekonomski savet ili Agencija za mirno rešavanje radnih sporova. Ovakav postupak, ima za cilj okončanje spora bez pokretanja sudskog postupka, a ako ne urodi plodom, onda se obično spor završava pred sudijama, kaže Rajka Vukomanović, načelnica u sektoru za rad Ministarstva rada i socijalne politike. Ukoliko se u postupku posredovanja utvrdi da je bilo zlostavljanja, kazne mogu biti blaže - udaljenje sa posla do tri dana, novčana kazna, udaljenje sa posla od četiri do 30 dana bez naknade zarade, a u zavisnosti od težine prekršaja mogu biti i oštre, što podrazumeva raskidanje radnog odnosa. Dešava se i da zaposleni nisu zadovoljni posredovanjem i u tom slučaju mogu da pokrenu sudski postupak. Postupak pred sudom je hitan, a kazne prema poslodavcima se kreću od 100.000 do 800.000 dinara.

Medijacija veoma važna: Rajka Vukomanović, načelnica u sektoru za rad Ministarstva rada i socijalne politike

